

Økonomidebatt, frihet og ansvar

Lederartikkelen i Økonomisk forum nr. 5 oppfordrer til å starte et nytt internettforum for debatt mellom samfunnsøkonomer. Lederskribenten påpeker mangelen på fagdebatt blant økonomer og stiller spørsmålet: «Er det rett og slett ikke tradisjon for debatt mellom samfunnsøkonomer?» Å oppfordre til mer fagdebatt er et prisverdig initiativ. Artikkelen inneholder imidlertid noen implisitte forutsetninger om samfunnsøkonomers rolle i samfunnet som bør drøftes mer eksplisitt.

JULIE ASLAKSEN

Statistisk sentralbyrå

CHARLOTTE KOREN

Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring

Etter det vi kan se, legger lederskribenten to premisser til grunn for å forklare mangelen på fagdebatt: At samfunnsøkonomer er «oppdratt til å tro at de først og fremst skal spille rollen som teknokrater», og at som samfunnsøkonom «får man ikke lov til å ytre seg i øst

Det er imidlertid overraskende at lederskribenten ikke reflekterer mer over innholdet i teknokratens rolle og forskjellen mellom å være blind teknokrat og reflektert fagperson.

og vest.» Kanskje opplever mange økonomer virkeligheten slik? Kanskje er vi preget av et studium og en fagkultur med lite rom for ulike teoriretninger, pågående fagdebatter eller generelt samfunnsengasjement? Det er imidlertid overraskende at lederskribenten ikke reflekterer mer over innholdet i tekno-

kratens rolle og forskjellen mellom å være blind teknokrat og reflektert fagperson.

I diskusjonen som trekkes opp, kan det være klagjørende å skille mellom to forskjellige spørsmål: Hva er sammenhengen mellom bredde i fagtradisjon og omfang av fagdebatt, og hvordan påvirker faglig identitet og selvforståelse forholdet til arbeidsgiver og samfunnet omkring? Til det første spørsmålet: Faget samfunnsøkonomi mangler kultur for ulike fagtradisjoner med divergerende virkelighetsbeskrivelser. På universitetene presenteres teoriene langt på vei som udiskuterbare sannheter, og det oppfordres sjelden til fagkritikk. «Mainstream» dominerer sterkt andre retninger innen faget, i kontrast til teorimangfoldet i andre samfunnsfag. Lederskribenten ironiserer riktignok over troen på at det bare er en virkelighetsbeskrivelse som gjelder, men følger ikke opp denne tråden. Mangelen på teoretisk, metodisk og empirisk mangfold i faget kan medvirke til dårlig grobunn for debatt.

Til det andre spørsmålet – om samfunnsøkonomers faglige identitet og forholdet til samfunnet: Det sier seg selv at lojalitet overfor arbeidsgiver legger

Vår innvending gjelder den resignerte holdningen til alminnelig ytringsfrihet. Bildet av samfunnsøkonomen som lederskribenten formidler uttrykker et trist menneskesyn, en teknokrat uten moralsk ansvar.

begrensninger på hva enkeltpersoner kan uttale seg om, i en gitt situasjon. Men lederskribenten problematiserer ikke dette, tar ikke opp grunnleggende spørsmål om rolleforståelse, samvittighetskonflikter, personlig ansvar for å si fra når noe mangler eller er galt. Hvor går grensen mellom å være lojal eller servil? Mennesker som i sine roller som privatperson og fagperson evner å

balansere mellom ulike hensyn og forstå at frihet og ansvar er to sider av samme sak, vil i større grad bli i stand til å ytre seg ut fra faglig integritet og menneskelig anstendighet, som er noe helt annet enn «å ytre seg i øst og vest». Vår innvending gjelder den resignerte holdningen til alminnelig ytringsfrihet. Bildet av samfunnsøkonomen som lederskribenten formidler uttrykker et trist menneskesyn, en teknokrat uten moralsk ansvar. Som forum for samfunnsøkonomer i Norge, bør Økonomisk forum ta opp spørsmål om yrkesrollens innhold på en grundigere måte enn å si at «arbeidsgivers instruks» effektivt fritar enkeltmennesket fra å ytre seg når det er faglig og moralsk påkrevd. Også samfunnsøkonomer kan komme i samvittighetskonflikt og må forholde seg til sitt moralske ansvar, både når det gjelder begrepsmakt og maktmisbruk.

Om Økonomisk forum ville bidra til debatt om samfunnsøkonomers rolle, ville det være et mer prisverdig initiativ enn å påpeke mangelen på «skikkelig krangel» og ønske å dekke «et stort debattbehov» for de «krangleverne». Hvorfor er redaktøren så opptatt av å oppfordre til krangel? Samfunnet trenger økonomer som er i stand til å reflektere over sin yrkesrolle og sitt forhold til fagets begreper, makt og maktmisbruk, frihet og ansvar. Vi trenger også at økonomene kan våge seg ut i en fagdebatt uten at de straffes av kolleger for å være på «feil» lag. Veien mellom idealisme og realisme er vanskelig, men den blir lettere når flere våger å gå den.

Et debattforum som det tas til orde for, vil kunne bli et verdifullt supplement til andre fora for økonomisk fagdebatt. Det avhenger imidlertid av økonomenes vilighet til å bidra med kunnskaper og

synspunkter i ikke-meritterende omgivelser. Det vil kunne bidra til å gjøre fagmiljøet mer interessant og åpent for nye synspunkter og fagretninger. I denne sammenheng er det forbløffende at lederskribenten i Økonomisk Forum ikke tar klarere avstand fra anonyme debattinnlegg – slike ville virke ødeleggende på all seriøs debatt. Erfaring fra andre internettdebattfora viser også at de stiller debattantenes evne til ikke å skjelle ut sin neste på prøve. Vi får håpe at samfunnsøkonomene vil benytte seg av et slikt debattforum, til faglig utvikling, selvrefleksjon og kritisk nytenkning.